

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Crespin, François

Brvxellæ, 1652

Disputatio I. De variis Cognitionibus & Intentionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95346)

LOGICÆ
TRACTATUS I.
DE
ANTE-VNIVERSALIBVS.

I. **M**IRABERIS fortè, Eruditissime Lector, quod multa hîc præmittam, de quibus alii ferè omnes in Metaphysica disputant, sed scias velim, me in iis, quæ purè ad rationem spectant, rationem sequi, non Authorum morem, aut eorum sine ratione præferenda Authoritatem. Ratio autem docet præmittenda ea omnia, quæ ad Vniversarium, & Prædicamentarium naturam penetrandam sunt necessaria; ne aliò-qui sic de illis contendamus, ut an Realia, an rationis; an possibilia, an impossibilia; an unum, an plura entia sint, ignoremus, & nesciamus quid disputemus.

DISPUTATIO PRIMA

De varijs Cognitionibus & intentionibus.

DVBIVM. I.

*Quid cognitio in genere, & quotuplex
ejus Divisio.*

RESOLUTIO I.

II. **D**ICO I. Cognitio est actus, quo potentia cognoscitiva objectum sibi repræsentat, ut intellectio, visio &c: si verò cognitionem cum intellectione (ut communius) confundas, est actus quo intellectus objectum suum sibi repræsentat. Vbi

III. Adverte cognitionem quandoque dici operationem intellectus; quia intellectus intelligendo operatur: quandoque conceptum seu foetum mentis; quia in mente producitur & recipitur instar foetus in utero animalis: quandoque etiam imaginem vitalem, similitudinem, & speciem expressam objecti; quia per cognitionem manet objectum imaginatum, assimilatum, depictum & expressum in intellectu: intentionem denique, non quod per eam voluntas finem appetendo intendat, sed quod per eam intellectus in objectum, ipsum repræsentando, tendat: Cognitio autem sub varijs illis nominibus variè dividi, & subdividi solet. Pro qua sit

RESOLUTIO II.

IV. Dico 2. Cognitio dividitur 1. sub nomine operationis in 1. 2. & 3.

V. 1. Dicitur apprehensio, & est termini, sive simplicis, sive complexi, aut orationis, sine assertionem repræsentatio.

VI. 2. Dicitur iudicium, & est orationis cum assertionem repræsentatio: porro repræsentationem orationis huius *Deus est mendax*, v. g. sine assertionem, à repræsentatione ejusdem cum assertionem in eo distinguimus, quod illa præcisè speculetur, examinet, & nihil resolvat; hæc verò post debitam speculationem & examen, resolvat & asserat, *ita est, Deus est mendax*; aut *ita non est*, Deus non est mendax.

VII. 3. Dicitur discursus, & est actus illative enuntians, sive affirmans assertivè, inferendo unum ex alio; ut *homo est animal, ergo & sensitivus*; *homo non est brutum, ergo non est irrationalis*: Illatio enim semper designatur per particulam *ergo*, igitur, vel æquivalentem.

VIII. Dividitur 2. sub nomine conceptus in Formalem & Objectivum: Formalis est actus, quem intellectus de suo objecto format: Objectivus est objectum illius, sive id, circa quod versatur talis actus; unde actus quo Petrum cognosco, est formalis; Petrus, objectivus.

IX. Dividitur 3. sub nomine cognitionis.

X. 1. In Explicitam & Implicitam: Explicita (quæ & Formalis dicitur) est quæ quidpiam in seipso cognoscitur, ut cognitio caloris in seipso: Implicita (quæ & virtualis dicitur) est quæ quidpiam in alio cognoscitur; ut cognitio effectus in causa, v. g. caloris in igne; vel significati in signo; v. g. vini venalis in hædera appensa. Unde

XI. Colliges eandem cognitionem respectu diversorum esse posse explicitam & implicitam, quia eadem cognitio explicita causæ, est implicita effectus in ea contenti; cognitio etenim explicita ignis, est implicita caloris.

XII. 2. In Distinctam & Confusam: Distincta est, quæ quidpiam ita cognoscitur, ut vi istius cognitionis possit ab alio distingui; ut cognitio Petri, vi cuius possit distingui à Paulo: Confusa est, quæ quidpiam sic cognoscitur; ut vi istius cognitionis non possit ab alio distingui, ut cognitio progressivi eminus visi, vi cuius distingui non possit, an homo sit, an brutum? hinc

XIII. Colliges 1. eandem cognitionem posse esse respectu diversorum Explicitam, Distinctam & Confusam, quia cognitio Petri v. g. in seipso vi cuius distinguo Petrum ab arbore, & vi cuius illum non distinguo à Paulo, est explicita, quia Petri in seipso; distincta, quia vi illius Petrum distinguo ab arbore; & denique confusa, quia vi illius Petrum à Paulo non distinguo.

XIV. Colliges 2. contra nonnullos non omnem cognitionem Confusam esse Implicitam, aut è contra, quia illa, quæ Petrum eminus in seipso confusè cognosco, non potest esse implicita, eo quod Petrus per eam non cognoscatur in alio, sed in seipso; & illa, quæ in Petro eminus viso cognosco animal, vi cuius Petrum ab arbore distinguo, non potest esse confusa, quia per eam animal non ita cognoscitur in Petro, ut vi illius cognitionis ab arbore non distinguatur, sed è contra, ita per eam cognoscitur, ut ab arbore distinguatur.

XV. 3. In Directam & Reflexam, & in Directam

ac Indirectam: Cognitio Directa ut opponitur Reflexæ, est illa quæ res primò cognoscitur, sive non ut antea cognita: Reflexa verò est illa, quæ res secundò cognoscitur, sive ut antea cognita; unde Directa est objectum Reflexæ.

XVI. Cognitio Directa ut opponitur Indirectæ, est illa, quæ objectum per se & propter se cognoscitur: Indirecta verò, quæ aliquid non per se & propter se, sed per accidens, & propter connexionem, quam habet cum objecto Directæ cognitionis, cognoscitur; sic Directa cognitio Patris est, Indirecta cognitio filii, quia filius dicit cognitionem necessariam correlationis ad Patrem, & propter illam cognito Patre cognoscitur.

XVII. 4. In Comparativam & Absolutam. Comparativa est, quæ objectum cognoscitur cum ordine ad aliud, ut cognitio Patris; nam pater, cum sit relativus ad filium, non potest cognosci sine ordine, seu relatione ad filium: Absoluta verò est illa, quæ unum cognoscitur sine ordine ad aliud, ut cognitio Petri secundum se sine ordine ad aliud. Hinc

XVIII. Colliges omnem cognitionem comparativam esse simul directam & indirectam respectu diversorum; Comparativam quidem & Directam respectu ejus, quod in se, & propter se cognoscitur, licet cum ordine ad aliud: Indirectam verò respectu ejus ad quod objectum, in quod fertur, dicit ordinem, & cum quo habet necessariam connexionem.

5. In Adæquatam & Inadæquatam: Adæquata illa est, quæ res tantum cognoscitur, quantum ex parte sua cognoscibilis est; ut cognitio Petri ut est hoc animal rationale: Inadæquata autem est illa, quæ res non tantum cognoscitur &c.; ut cognitio Petri ut est animal, rationalis præcisè &c.

XIX. Attende contra nonnullos ibi definiri cognitionem Adæquatam & Inadæquatam, non verò illius objectum adæquatum & inadæquatum; ac proinde cognitionem ibi non debere attendi ex parte objecti, sed ex parte sua, quod omnes fateri debent; quia cum eminus video confusè Petrum, ita ut appareat esse tantum animal, adæquatè illum cognosco ex parte objecti, dicor tamen Petrum inadæquatè cognitione cognoscere, quia illa cognitio ex parte sua non exprimit totum quod est in Petro; unde omnes cognitiones confusæ semper sunt inadæquatæ ex parte cognitionum, adæquatæ verò ex parte objectorum.

XX. Cognitio sub nomine Intentionis dividitur.

XXI. 1. In Formalem & Objectivam: Formalis est actus quo intellectus in objectum suum tendit, & ut sic ly *intentio* sumitur activè: Objectiva autem est objectum illius, & ut sic Intentio sumitur passivè.

XXII. Subdividitur utraque Intentio in 1. & 2.

XXIII. 1. Intentio formalis confunditur cum intentione directa ut opponitur Reflexæ, & est primus egressus potentie intellectivæ versus suum objectum; sive est repræsentatio objecti secundum esse non cognitum, secundum ea, quæ habet antè intellectum &c.; ut repræsentatio Petri quatenus est hoc animatum hæc animà rationali.

XXIV. 1. Autem Intentio objectiva est objectum illius.

XXV. 2. Intentio Formalis confunditur cum cognitione reflexa, & est secundus egressus potentie &c.; sive est repræsentatio objecti secundum esse cognitum, secundum ea, quæ habet post intellectum,

etiam, & intentionaliter tantum &c; ut representatio Petri quatenus est species, animal, ens &c.

xxvi. 2. autem objectiva est objectum illius.

xxvii. Subdividitur 2. objectiva in secundam objectivam secundum se, & secundam objectivam secundum modum significandi tantum.

xxviii. 2. objectiva secundum se (quam ordinariè Philosophi intelligunt per 2. objectivam) est concretum ex natura tamquam subiecto, & 1. intentione formali tamquam formâ, ut genus, species &c.

xxix. 2. objectiva secundum modum significandi tantum, est quæ quidem secundum se non est concretum ex natura tamquam subiecto, & 1. intentione formali tamquam formâ, sed tamen tale concretum significat, ut homo, animal, ens &c; homo enim pro forma dicit humanitatem, quæ non est 1. intentio formalis, ut patet, pro subiecto rem habentem &c; significat tamen concretum ex natura & 1. intentione formali, quia homo significat Petrum, Paulum, & cetera hominis individua per 1. intentionem formalem tam confusè concepta, ut in ratione hominis inter se non distinguantur. Pro maiori horum intelligentia, & communi ferè omnium Philosophorum, dum volunt ly *animal, homo* &c, esse primas intentiones objectivas, non secundas; inadvertentiâ detegendâ.

xxx. Adverte ex communi Grammaticorum, Philosophorum & Theologorum sensu, dari voces communes ab individuis abstrahentes; ac proinde ex instituto aliud significantes, quia ipsa individua; alioqui Grammatici voces communes frustra restringerent per signa demonstrativa *hic, hæc, hoc*; & Philosophi frustra de Universalibus disputarent; Theologi autem id ubique ex philosophia supponunt: favet insuper ratio, quia ly *homo* v. g. extrâ propositionem habet suum significatum ex instituto, non quidem humanitatem conjunctam hæc ceitati, quia (præterquam quod homini primò vocem *homo* audienti nulla hæc ceitas occurrat) attendendo ad significatum ex instituto, hæc propositiones essent falsæ; *homo est predicabilis de multis; homo non potius est Petrus, quam Paulus* &c, sed omnibus individuis humanis communis &c, quod nullus dixerit: undè fit quod vox *homo* v. g. duo dicat ex instituto, humanitatem, & rem habentem humanitatem formaliter præcisam ab omni hæc ceitate; quia verò humanitatem & rem, tamquam sibi intrinseca, realiter & in actu signato significat, & illam ut præcisam ab omni hæc ceitate non nisi tamquam sibi extrinseca, formaliter & in actu exercito præcisionis formalis ipsius ab omni hæc ceitate, *homo* secundum se, id est, secundum sibi intrinseca, realiter & in actu signato, rectè dicitur 1. intentio objectiva, ab eo, quod sit ut sic, objectum 1. intentionis formalis; secundum verò modum significandi, id est, secundum sibi extrinseca, formaliter & in actu exercito præcisionis formalis ipsius ab omni hæc ceitate, 2. intentio objectiva: si autè petas, an vox *homo* simpliciter dici debeat 1. intentio objectiva, an 2. objectiva? mihi melius simpliciter dicitur 2. intentio objectiva, quia *homo* nō dicitur nisi in actu exercito præcisionis formalis ab omni hæc ceitate (quidquid in actu signato ipsa individua significet) alioqui dicendo *homo*, diceretur *hic homo*, quod statim impugnabimus; quia tamen in verificatione propositionum attenditur identitas prædicati cum subiecto, vox *homo* in propositione censetur 1. obje-

ctiva, sive hic homo, aut 2. objectiva sive homo conceptus, pro diversitate extremi, cui conjungitur: hic tamen advertere debes vocem *homo* in propositione vera non retinere rigorosam significationem, quam habet ex instituto, sicut universalitatem non retinet, de quo infra; ac proinde hanc propositionem, *Christus est homo*, non esse veram, sumptâ voce *homo* secundum rigorosam significationem, quam habet ex instituto; alioqui hæc propositiones veræ esse deberent, *Christus est homo predicabilis de multis; Christus est homo non hic homo; Christus est homo qui est non potius Christus, quam Iudas*, quæ sunt hæreticæ; vera tamen est, & fidei, sumptâ voce *homo* secundum rigorosum sensum, quo juxta Philosophos, & Theologos universalis verificantur de individuis; at ille non est rigorosum significatum, quod habet ex instituto: quia, præterquam quod termini sint significativi extrâ propositionem, terminus *homo* est universalis ut patet, falsa autem est propositio, *individuum est universale*, licet sit significatum intrinsecum, reale & in actu signato vocis *homo*, restrictum per particulam *hic*, sive personaliter acceptum, sic ut propositio illa fidei, *Christus est homo* æquipolleat huic, *Christus est hic homo*. Hinc autem

xxx. Colliges 1. cognitionem hominis esse cognitionem distinctam à cognitione hujus hominis, idque quia *homo* dicit præcisionem universalem ab hæc ceitate, & profertur voce significante multa confusè; si enim dixerim, *Petrus veniat*, veniet: si verò *veniat homo*, non veniet, si plures sint; *hic homo* verò unum hominem determinatè significat.

xxxi. Colliges 2. non ideo à nobis tolli omnes voces communes, sive multis communicabiles, quia dicimus illas esse secundas intentiones objectivas; nam licet 2. objectivæ secundum se, id est, concreta ex prima intentione formali, & prima objectiva, ut genus & species &c, non possint communicari multis univocè ut quod, secundæ tamen objectivæ secundum modum significandi, de quibus hic agimus, ut *homo, animal* &c, sic sunt communes secundum extrinseca formaliter & in actu exercito, ut de facto sint secundum intrinseca realiter & in actu signato communicata multis univocè ut quod, ut patet in homine, qui ut sic, nihil aliud est, quam omnia individua humana, sive res omnes habentes humanitatem; qui verò putant voces *homo, animal* &c, esse objectum 1. intentionis, velint nolint, videntur omnes voces communes tollere, quia objectum 1. intentionis est illud, quod existit antè intellectum, quidquid verò est tale, est singulare, ut omnes fateri tenentur.

QVÆSTIVNCVLA I.

Quid sit sumi 1. intentionaliter.

RESOLVTIO.

xxxiii. Dico sumi 1. intentionaliter est sumi pro prædicatis, quæ rei conveniunt à parte rei, sive antè intellectum; ut *Petrus est hoc album, individuum constans hoc corpore* &c: prædicata verò quæ rei conveniunt antè intellectum, dicuntur 1. intentionalia.

xxxiv. Adde plerumque in Porphyrio, sumi 1. intentionaliter idem esse, ac 2. intentionem objecti-

vam secundum se sumi pro suo materiali significato, id est, pro eo quod afficit & denominat; ut genus pro animali, species pro homine, &c.

QVÆSTIVNCVLA II.

Quid sit sumi 2. intentionaliter.

R E S O L U T I O.

xxxv. **D**ico sumi 2. intentionaliter est sumi pro prædicatis, quæ rei conveniunt post intellectum, non antè; ut *homo est species*, *Petrus est animal*: prædicata verò, quæ rei conveniunt post intellectum, dicuntur 2. intentionalia; quæ sunt duplicis generis, scilicet 2. intentionalia secundum se, ut species, genus, &c. & 2. intentionalia secundum modum significandi tantum, ut *homo*, *animal*, *ens*, &c. & cæteri gradus metaphysici concepti sine hæcitatibus. Ex his

xxxvi. Colliges 1. 2. intentiones objectivas secundum se esse concreta quædam accidentalia conflata ex prima objectiva tamquam subiecto, & 1. intentione formali tamquam forma denominante; nam esse genus v. g. nihil aliud est, quam esse naturam realiter existentem, quæ est 1. intentio objectiva, conceptam conceptu generico, seu genericante, qui est 1. formalis, & forma denominans genus in concreto: ex his ulterius

xxxvii. Colliges 2. 2. intentiones objectivas non esse entia rationis strictè, prout scilicet ens rationis opponitur omni enti reali, & est quid fictum; quia si illæ sunt 2. objectivæ secundum se, nihil aliud sunt, quam concreta conflata ex 1. objectiva & 1. formali, quorum nihil est fictum, sed totum reale, prout ens reale opponitur ficto: si verò illæ sint 2. objectivæ ex modo significandi tantum, realiter identificantur, & formalissime sunt objectivæ unum cum 1. objectiva, licet significant 2. objectivam secundum se, & ab illa, denominatione quadam extrinsecâ, dicantur 2. intentiones objectivæ, genus, species, &c. denominatio autem illa extrinsecâ dici non potest ficta, quia præcisè est id, quo intellectus dicitur cognoscens (quod est reale) 1. objectivas per modum objecti respiciens: ens autem rationis strictè debet saltem aliquid fictum includere: quòd verò Thomistæ post Durandum doceant omnes denominationes extrinsecas esse entia rationis strictè, omnino falsum est, quia sive sint à forma physica, sive ab intentionali, non minus sunt reales, quam ipsæ formæ à quibus sunt, nec ab eis distinguuntur, posito aliunde subiecto denominationis à parte rei.

xxxviii. Nec obstat quod non possint esse, nemine cogitante; nam ens fictum seu rationis strictè non est, quod non potest esse nemine cogitante ibi sistendo; aliàs omnis cogitatio, cognitio, intentio, formalis, &c. esset ficta, & ens rationis strictè; quia, ut patet, cognitiones illæ non possunt esse nemine cogitante, cum sint cogitationes; sed ens fictum seu rationis strictè est, quod non potest esse nemine de ipso cogitante. 2. verò intentiones sunt nemine de ipsis (puta in actu signato, & per actum reflexum) cogitante, eo modo quo ipsa cognitio est nemine de illa reflexè & in actu signato, per actum ab ea distinctum, cogitante.

xxxix. Dixi 2. intentiones objectivas non esse entia rationis strictè, prout scilicet ens rationis opponitur omni enti reali: quia certum est illas esse entia rationis latè, id est, actus rationis sive intellectus, entia verò intellectus, puta cognitiones & intentiones formales omnes, non minus sunt reales & realiter existentes, quam Petrus.

xl. Addo tamen 2. intentiones objectivas secundum se, sumptas pro relationibus in objecto intrinsicè existentibus (quomodo eas sumunt plerique Thomistæ) esse fictas, & entia rationis strictè; quia sic sumptæ non possunt esse nemine de ipsis in actu signato sive reflexo, per actum ab eis realiter distinctum, cogitante, & illas per fictionem naturis intrinsicè affingente: deinde tales relationes sunt planè superflue, cum sine illis sufficienter habeatur, quòd animal v. g. sit genus à conceptu generico, homo species à conceptu specifico.

xli. Nec obstat, quòd universalia dicant relationes identificabilitatis, communicabilitatis, superioritatis, &c. ad sua inferiora; quia illæ non sunt intrinsecæ, sed merè extrinsecæ, non secus ac conceptus universalificans, à quò naturæ reales habent quòd sint universales, multis inferioribus identificabiles, superiores, &c. de quibus amplior recurret sermo infra; pro clariori tamen dictorum de ente rationis intelligentia, sit

D V B I V M II.

Quid sit ens rationis strictè, quod duplex, & an detur.

xlii. **A**ntè Resolutionem

Suppono 1. dubium non procedere de ente rationis latè sumpto, prout confunditur cum ente, quod est ab intellectu subiectivè, ut omnes actus intellectus, aut directivè, ut arte facta; sed strictè, prout est ens, quod propriè fingitur.

xliii. Suppono 2. per ens rationis strictè sumptum non rectè intelligi ens intellectus cum exclusionem aliarum potentiarum: quia alioqui, frustra quærerent Philosophi an per voluntatem,phantasiam, & similes potentias ab intellectu distinctas, possit fieri ens rationis strictè; sed intelligi ens intellectus, sumendo intellectum pro potentia, cui familiaris sit ens rationis strictè facere. His suppositis sit

R E S O L U T I O I.

xliv. **D**ico 1. ens rationis strictè malè definitur, quod habet esse objectivè tantum in intellectu.

xlv. Probatur, quia alioqui negatio cognita ut negatio, identitas inter hircum & cervum cognita ut impossibilis, &c. esset ens rationis strictè, & ejus cognitio fingens, quæ tamen rem omnino apprehendit, prout revera est ex parte objecti, & Deo omnino convenit; sed hoc est absurdum, ergo, &c. Probatur sequela majoris, quia talis negatio, talis identitas, &c. habet esse objectivè tantum in intellectu; remotè quidem & aptitudinaliter antequam cognoscatur; proximè verò & formaliter quando actu cognoscitur, ergo, &c.

xlvi. Dices ex R. P. Comptono disp. 13. Logica, negatio suo modo habet esse ab æterno, ergo cognita ut negatio, suo modo habet esse aliud, quam esse tantum objectivè in intellectu.

Respondeo

XLVII. Respondeo negando consequentiam, quia esse, quod habet negatio ab æterno, non est intrinsecè reale, magis quàm esse, quod ens rationis strictè suo modo habet ab æterno; extrinsecè verò est posse concipi, non quidem potentia sibi intrinsecà, sed potentia extrinsecà intellectus, quod esse omnino conyenit ab æterno enti rationis strictè, quod habet esse objectivè tantum in intellectu.

XLVIII. Instabis ex R. P. Poncio disp. I.^a Logice: negationes & privationes insunt entibus realibus independentè à consideratione; cæcus enim nullo considerante habet privationem visus, ergò, &c.

XLIX. Respondeo I.^o melius dici, formæ, quas negant, non sunt in entibus realibus independentè, &c. quàm negationes insunt, &c. quia inesse sonat esse quod negant: ut sequitur ex Divo Thoma I.^a p. q. 15. art. 3. ad I.^{um} ubi docet, *negationem sive privationem non habere in Deo ideam propriam, sed cognosci per bonum oppositum.*

L. Respondeo 2.º non aliter inesse, quàm prout sunt entia media inter ens à parte rei actuabile, & ens rationis strictè actuatum, ut consideranti patebit; illud autem nihil aliud est, quàm esse conceptibile, quod ab æterno sit conveniens enti rationis strictè, ut patet, tum ex dictis ad Comptonum, tum ex hac ratione: quia antequam ens rationis strictè sumptum actuatur, est illius actuati negatio, quæ aliud esse non potest, quàm tale medium. Ad quod non satis attendit obiciens, uti nec Pater Comptonus & alii.

RESOLUTIO II.

LI. Dico 2.º ens rationis strictè malè definitur ens impossibile judicatum existens, vel potens existere realiter.

LII. Probatur, quia rei definitio non dicit actum, sed potentiam; nec tam respicit actuale, quàm possibile: qui enim hominem definit, non debet hominem existentem definire; atqui illa definitio est entis rationis actualis ut patet: deinde ens rationis possibile est indifferens ut sit apprehensum vel judicatum, ergò, &c.

LIII. Dices cum Suarez & multis aliis, ens rationis strictè non habet aliud esse, quàm esse cognitum, ergò, &c.

Respondeo distinguendo assumptum, non habet aliud esse existentia, quàm esse cognitum, concedo assumptum; essentia, nego assumptum: sicut enim ens reale secundum genus suum modò est possibile tantum & secundum esse essentia, modò actuale & secundum esse existentia; ita ens rationis strictè modò est possibile tantum & secundum esse essentia, modò actuale & secundum esse existentia; sive modò cognoscibile tantum, modò cognitum.

LIV. Instabis ex R. P. Poncio Logice disp. I.^a relationes similitudinis aut dissimilitudinis inter duas chimæras existentes, existunt, etiamsi non cognoscantur existere, ergò vel etiam habent aliud esse existentia, quàm esse cognitum, quod negas; vel non habent aliud esse essentia, quàm esse cognitum, quod militat contrà conclusionem.

LV. Respondeo distinguendo assumptum, relationes, &c. existunt fundamentaliter, sive existentia sui fundamenti, etiamsi non cognoscantur existere, concedo assumptum; formaliter sive existentia propria, nego assumptum. De his autem infra, dum de relatione disputabimus.

RESOLUTIO III.

LVI. Dico 3.º ens rationis strictè est vel ens impossibile realiter, quatenus in anima objectivè secundum esse reale possibilitabile, id est, conceptibile ut possibile; vel ens possibile realiter, quatenus in anima objectivè secundum esse reale impossibilitabile, id est, conceptibile ut impossibile; ac proinde facere ens rationis strictè est illud ut tale apprehendere.

LVII. Probatur, quia per ens rationis omnes intelligunt illud, quod est impossibile existere aliter, quàm per intellectum actu de ipso cogitantem, atqui hoc soli enti impossibili vel possibili, &c. convenit, ergò, &c.

LVIII. Dices, hæc definitio est disjunctiva & multiplex, ergò non valet. Probatur consequentia, quia omnis definitio entis, quæ non est una, non valet: ergò, &c.

LIX. Respondeo negando consequentiam, ad ejus probationem distinguo, omnis definitio entis, quæ sit altera pars contradictionis, quæ non est una, non valet, concedo consequentiam; quæ sit contradictio, nego consequentiam: cum enim illud sit ens & non ens simul, debet explicari ejus essentia sub ratione entis, & non entis; tale autem est ens rationis strictè, quia nec illud quod est ens reale tantum, est ens rationis strictè, nec illud etiam quod est negatio tantum.

LX. Confirmatur Resolutio refutatione aliarum definitionum, & Resolutione sequenti.

RESOLUTIO IV.

LXI. Dico 4.º chimæra, negationes, privationes, &c. sunt entia rationis strictè, si accipiantur quatenus ab anima objectivè secundum esse reale possibilitabiles; secus, si accipiantur quatenus ab anima objectivè secundum esse reale impossibilitabiles. Idem extende ad relationes formales, & denominationes formales, acceptas ut intrinsecas denominatis extrinsecis.

LXII. Probatur, quia ens rationis strictè est factum; sed qui primum facit, fingit; & qui secundum facit, non fingit; nam omne figmentum secundum communem sensum (si judicium) est mendax & falsum, qui verò primum judicat fallitur, non item qui secundum, ergò, &c.

LXIII. Confirmatur, qui judicat unionem inter hircum & cervum esse impossibilem secundum esse reale, nihil fingit; sed illa unio est chimæra saltem ut quo, ergò chimæra (& sic de cæteris) non sunt entia rationis strictè, si accipiantur quatenus ab anima objectivè secundum esse reale impossibilitabiles; sed sunt præcisè entia secundum esse reale impossibilia, abstrahendo an sint vel non sint entia rationis strictè; chimæra tamen absolute sonat idem quod unio impossibilis inter hircum & cervum, sive idem quod hircu-cervus quatenus ab anima objectivè secundum esse reale possibilitabilis.

LXIV. Dices ex Eximio D. Caramuele: disp. I.^a Logice de ente rationis, impossibile est apprehendere idem simul esse impossibile & possibile; sed hoc fieri deberet, si chimæra, ad hoc ut sciret ens rationis strictè, accipi deberet quatenus

ab anima objectivè secundum esse reale possibilitabilis, ergò &c. Probatur minor, quia chimæra est essentialiter impossibilis, & ut foret ens rationis strictè, deberet posse ab anima concipi secundum esse reale possibilis, ac proinde simul esse possibilis & impossibilis, ergò &c.

LXV. Respondeo 1. retorquendo majorem: impossibile est idem simul esse singulare & universale, sed hoc fieri deberet, si Petrus & Paulus, ad hoc ut forent universale, accipi deberent quatenus ab anima secundum esse intentionale, unum: ergò &c.

LXVI. Respondeo 2. distinguendo majorem. Impossibile est apprehendere idem simul esse impossibile in actu signato sive ex parte sua, & possibile in actu signato sive ex parte sua, concedo majorem; idem simul esse impossibile in actu signato sive ex parte sua, & possibile in actu exercito sive ex parte actus, abstrahendo ab eo quod sit impossibile in actu signato & ex parte sua nego majorem: nihil autem aliud in proposito fieri debet.

LXVII. Adde ens rationis communiter assignari duplex, unum simplex, alterum compositum: simplex est quidpiam simplex impossibile, vel possibile, quatenus ab anima &c., ut supra: compositum est enuntiabile, aliquod impossibile, vel possibile, quatenus ab anima &c., etiam ut supra.

RESOLUTIO V.

LXVIII. **D**ico 5. contra Iamdunum, Vallesium, Mayronium, Erice 1. p. disp. 18. Caramuellem &c., datur ens rationis strictè tam compositum, quam simplex.

LXIX. Probatur, quia in eo nulla implicantia, & experientia docet nos propositiones impossibiles sapius apprehendere ut possibiles; item & res simplices impossibiles ut possibiles, & è contrà, ergò &c.

LXX. Dices 1. intelligibilitas est proprietas entis realis, ergò ens rationis strictè non est intelligibile, ac per consequens non datur.

LXXI. Confirmatur. Ens rationis non est in sensu, ergò nec in intellectu: quia nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu, ergò non datur.

LXXII. Respondeo distinguendo antecedens: intelligibilitas entis realis est proprietas entis realis, concedo antecedens; entis tam rationis strictè, quam realis, nego antecedens.

LXXIII. Ad Confirmationem.

Respondeo distinguendo antecedens, ens rationis non est in sensu formaliter & secundum se, concedo antecedens; occasionaliter sive occasione ab aliis accepta, uti sunt substantiæ, nego antecedens.

LXXIV. Dices 2. si detur ens rationis, sequitur dari duo contradictoria simul vera, esse scilicet ens rationis, & non esse, ergò &c.

LXXV. Probabis Sequelam, quia cum negatio entis rationis sit ens impossibile per intellectum possibilitabile, hoc ipso quod concipitur possibile, est ens rationis, ac proinde negatio entis rationis est ens rationis, in quo duo contradictoria sunt simul vera.

LXXVI. Respondet Pater Comptonus loco supra citato, negationem illam habere aliud esse, quam

objectivè in intellectu, ac proinde, hoc ipso quod concipitur, non esse ens rationis: sed primum esse falsum patet ex Resol. 1. secundum similitudinem esse falsum patet ex Resol. 2. Quare aliter

LXXVII. Respondeo negando sequelam; ad ejus probationem respondeo negationem entis rationis actualis esse ens rationis possibile, & illam non esse dum est ens rationis actuale, vel, dum illa est, non esse ens rationis actuale; negatio enim entis rationis actualis est ens impossibile per intellectum possibilitabile; ens verò rationis actuale est ens impossibile per intellectum de facto possibilitatum, ac proinde dic contradictoria numquam esse simul vera: undè isto quidem argumento valde premuntur omnes, qui ens rationis per esse actu cognitum essentialiter definiunt; sed non est cur propter illud Sotus & alii dicant, dari non posse entia rationis strictè, ut patet.

DUBIUM III.

An Deus? & quam potentia, fingere possint entia rationis strictè.

LXXVIII. **D**ico 1. fingere, & non efficere per actionem realem & physicam, quia ita effici proprium est entis realis; fingi verò, entium rationis strictè; Dubium autem procedere potest de intellectu, voluntate, phantasia & sensibus externis. Pro quo sit

RESOLUTIO I.

LXXIX. **D**ico 1. Sensus externi fingere non possunt entia rationis strictè.

LXXX. Probatur, quia ens rationis strictè semper fit per actum quasi reduplicativum, ut constat ex ipsius definitione: si enim sit ens reale, accipi debet ut in anima objectivè impossibilitabile secundum esse reale; si verò ens impossibile realiter, accipi debet ut in anima objectivè possibilitabile secundum esse reale, ad quæ requiritur reduplicatio super ens impossibilitabile, & super ens possibilitabile; sed sensus externi, nec sunt super ista objecta reduplicativi, nec attingere possunt tamquam objectum impossibilitabilitatem aut possibilitabilitatem entis; quia, ut experientia docet, sensus externi sunt ad unum objectum limitati, ut visus ad colorem, auditus ad sonum &c. ergò &c.

LXXXI. Dices, potest dari per Deum color affixus essentialiter loco A, qui tamen videatur in speculo in loco D existere, sed color ille ut in loco D existens est impossibilis, ergò potest visus ens reale objectivè secundum esse reale impossibilitare, ac per consequens facere ens rationis strictè.

LXXXII. Respondeo, transcant major & minor, nego consequentiam; quia licet visus colorem videat in speculo in loco D existere, non videt tamen ut possibilem ibi existere, sed tantum ut colorem ibi existentem, hæc enim non minùs sunt diversa, quam videre colorem, & videre possibilitatem coloris sive colorem ut possibilem.

LXXXIII. Adde quod ne quidem visus attingat ubi speculi aut coloris, ut dicitur in lib. de anima.

ma. Huic autem argumento non satisfacit Pater Ovidius Metaph. Controv. 12. dum solum respondet vel talem colorem non esse possibilem, vel non futurum objectum nostri visus, quæ gratis dicit.

RESOLUTIO II.

LXXXIV. **D**ico 2. Phantasia, sive potentia imaginativa fingere potest entia rationis strictè: est contra Murciam, Ovidium, Poncium &c.

LXXXV. Probatur, quia phantasia ex dicendis in libris de anima, est discursiva secundum quid, unde non secus ac intellectus potest ab objectis sensuum accipere occasionem impossibilia fingendi possibilia, & possibilia impossibilia; sic enim sapius canis imaginatur umbram esse hominem, à quo fustibus exceptus est; Petrus arbores, quas eminùs videt, esse milites &c. Sed ibi phantasia canis umbram possibilem quæ umbram, & Petrus arbores possibiles quæ arbores, phantasiando esse hominem, milites &c, impossibilitant, ergo &c.

LXXXVI. Nec dicas ad 1. cū R. P. Poncio Logice disp. 1. de ente rationis, canem non imaginari umbram esse hominem, sed hominem esse in loco umbræ, quod est possibile: quia, præterquam quod cur hoc potius, quam illud imaginetur, probari non posse videatur, cum illo casu inter umbram & hominem non distinguat, & distinguere debeat, si solum imaginetur hominē esse in loco umbræ; mihi verosimilis est, quod dicimus: eodem modo solvendum quod dicit canem non imaginari nisi umbram sub illa proportionē, sub qua convenit cum homine, à quo exceptus est fustibus, quomodo umbra est possibilis esse homo, secundum quod in illa cum umbra convenit; nam præterquam quod nec id videatur probari posse; licet sub illa tantum proportionē umbram videat, saltem ex illa proportionē inferat per phantasiam, umbram, quæ talem proportionem habet, esse hominem: quis enim credat aves cum rostro impetunt uvæ pictas, solum ex visu inferre, illas uvæ veras esse in loco pictarum, aut pictas habere proportionem cum veris, & non inferre pictas esse veras uvas?

RESOLUTIO III.

LXXXVII. **D**ico 3. Voluntas & appetitus sensitivus fingere possunt entia rationis strictè: est contra Murciam, Ovidium, Poncium, Comptonum &c.

LXXXVIII. Probatur, quia potest intellectus aut phantasia hircocervum à se cognitum ut possibilem representare voluntati, aut appetitui sensitivo ut bonum & amabilem; item privationem doloris à se cognitam ut formam positivam, representare ut bonam & amabilem &c: sed illo casu voluntas & appetitus sensitivus fingeret ens rationis strictè, ergo &c.

LXXXIX. Nec dicas cum R. Patre Comptono Logice disp. 1. quod isto casu voluntas non fingeret entia rationis, sed ficta amaret: nam, non fingeret quidem ficta, quæ dicuntur intellectualia; ficta tamen, quæ dicuntur volita fingeret, quia illis daret fictionem specie distinctam ab ea, quam antè habuerunt, sicut actus Pauli fingens hircocervum, dat illi fictionem numero distinctam ab actu Petri hircocervum fingente.

LXXXX. Nec infest, nulla potentia potest fingere ens rationis strictè, quæ non potest dare esse intentionale suo objecto, quod dare non potest voluntas: nam licet dare non possit esse intentionale intellectum, dare tamen potest esse intentionale volitum, sicut phantasia dare potest esse intentionale phantasticum: unde totum esse existentia entis rationis strictè non est solum cognosci, sed etiam appeti.

LXXXXI. Colliges ex præmissis conclusionibus à fortiori intellectum fingere posse entia rationis strictè.

RESOLUTIO IV.

LXXXXII. **D**ico 4. Cognitione Divinā inadæquate conceptā, & inadæquatione sumptā quatenus se tenet ex parte actus nostri formaliter præscindentis potest Deus primariò & immediatè per se fingere entia rationis strictè, sumendo ly *fingere* (non ut idem est, quod iudicio mendaci impossibile dicere objectivè possibile) ad sensum definitionis entis rationis strictè suprà à nobis allatæ, quamquam favorabilius sumi posset, prout idem est, quod intellectualiter depingere, figurare, formare &c. Ita Henricus, Fonseca, Gillius, Egidius Lusitanus & Scotistæ communiter.

LXXXXIII. Probatur conclusio; potest Deus formare has apprehensiones enuntiativas, *Deus est impossibile realiter; negatio est ens possibile realiter*; sed illis casibus fingit entia rationis strictè juxta definitionem à nobis allatam suprà, ergo &c. Probatur major, quia potest has, *Deus est impossibile realiter est propositio falsa, negatio est ens possibile realiter est propositio falsa*; sed subiecta harum sunt dictæ apprehensiones enuntiativæ, ergo &c. Probatur minor primi syllogismi, quia non potest Deus habere hanc apprehensionem enuntiativam, *Deus est impossibile realiter*, quin apprehendat Deum ut impossibilem realiter, quomodo facit ens rationis strictè, ut patet, ergo &c.

LXXXXIV. Confirmatur 1. possunt in eodem intellectu simul stare assensus & dissensus circa idem objectum per diversa media; item scientia, opinio, error &c; quid ni & cum cognitione experimentalis omninò certa, item & clarissima, de possibilitate entis, apprehensio impossibilitatis illius ob motivum aliquod particulare, v. g. ad exercitium intellectus circa tale objectum? potest enim simul cum cognitione clarissima totius Sanctissimæ Trinitatis, in Deo Patre esse cognitio consula sui & Spiritus Sancti, ut cum Pater dicit *Filius est Deus*, *Deus est incarnatus* &c, quia ly *Deus* ibi præscindit à Patre & Spiritu Sancto; quidni & cum clarissima judicativa possibilitatis ipsius Dei realiter, posset simul stare apprehensiva impossibilitatis ejusdem ob motivum aliquod particulare? in uno enim non videtur esse major imperfectio, quam in alio; & sicut nulla est imperfectio in Deo, entitatem ipsius Dei per præcisionem formalem extrinsecè & ex parte actus partiri in genus & differentiam, essentiam & attributa, in cognitionem omninò claram & confusam; ita non est imperfectio illam eandem ita partiri in cognitionem omninò claram possibilitatis entis realis, & apprehensivam impossibilitatis ejusdem ob aliud omninò motivum, pro quo attende ad dicenda

da

da infra Disp. 1. & de eo specialiùs in Theologia, quidquid alii dixerint, ergò &c.

LXXXV. Confirmatur 2. Sicut possum actum intellectiōis Dei perfectissimum ita formaliter præscindere à cæteris objectis, ut sit hujus tantum enuntiabilis; *Deus est realiter impossibilis est blasphemum*; sic illum eundem actum possum ita præscindere à prædicato istius propositionis, ut sit tantum sub mea formali præcisione apprehensio hujus, *Deus est realiter impossibilis*; quod non magis repugnat, quam quod sub mea formali præcisione sit tantum ens: sed isto casu fingit ens rationis strictè, ergò &c.

LXXXVI. Obijcies 1. Omnis cognitio falsa in Deo repugnat: sed apprehensio per quam faceret Deus ens rationis strictè, falsa esset, ergò &c. Minor & consequentia patent: probatur major, quia de fide est, Deum falli non posse, quo casu falleretur.

LXXXVII. Respondeo 1. retorquendo argumentum in cognitionem inadæquatam & confusam, quæ similiter in Deo repugnat, & tamen communiter admittitur, sensu paulò antè dato.

LXXXVIII. Respondeo 2. distinguendo majorem; cognitio falsa prout subest præcisioni objectivæ, in Deo repugnat, concedo majorem; & ratio est, quia illa ut sic esset intrinsecè falsa, quod repugnat summæ Dei veracitati & perspicacitati; prout subest præcisioni formali in Deo repugnat, nego; quia ut sic non est intrinsecè falsa, cum intrinsecè sit, & entitativè ipsa summa scientia & perfectissima rerum intuitio; sed ut subest meæ imperfectæ præcisioni formali, quod potius est hanc esse falsam, si vè falsò præscindentem cognitionis Dei perfectissimum actum in plures partes, cum sit simplicissima Dei entitas.

LXXXIX. Instabis, non minùs in Deo repugnat apprehensio falsa ut sub nostra præcisione formali, quam judicium falsum ut sub nostra præcisione formali; sed judicium ut sub nostra præcisione formali in Deo repugnat, non secus ac mentiri, ergò & apprehensio &c.

C. Respondeo negando sequelam majoris; quia judicium scienter falsum, quale illud esset in Deo, est mendax & malitiosum; quia in objectum tendit asserendo, si vè resolutivè sententiam ferendo; secus apprehensio falsa, quæ ut talis numquam tribuitur vitio, nec malitiosa dicitur; quia solum in objectum tendit cognoscendo & examinando ad sententiam ferendam de falsitate objecti; quæ apprehensio & examen propositionum hæreticarum, cum sit laudabile & perfectionis in Doctore Theologo, non potest esse in Deo ut extrinsecè tantum tale & sub nostra præcisione formali, ac intrinsecè summa, & summè clara ac infinitè certa scientia, vituperabile & imperfectionis, magis quam sit vituperabile & imperfectionis in Deo cognitio præcisi vè præsentè adæquatà, confusa præsentè distinctà ejusdem objecti, modo ante explicato.

C1. Obijcies 2. Non potest Deus cognoscere objectum aliter ac est, ergò non potest facere ens rationis strictè.

C11. Respondeo distinguendo assumptum; non potest Deus cognoscere cognitione adæquatà formaliter, & prout est in Deo, objectum aliter quam est, concedo assumptum; cognitione inadæquatà formaliter, & prout subest nostræ præcisioni formali, nego assumptum; certissimum enim est cognitionem prout in Deo est & adæquatè formaliter sumptam, non posse esse falsam, aut tendere in objectum aliter ac est, sicut ita sumpta non potest esse confusa, examinativa & præcisi vè; prout tamen sub nostra præcisione formali, & inadæquatà formaliter & ex parte nostræ præcisionis formalis sumpta, videtur necessariò esse posse falsa, & objecti aliter ac est: nam potest Deus hoc totum apprehendere, *Deus conceptus ut impossibilis, est conceptus conceptu fingente: Deus est impossibilis, est propositio falsa* &c; quo dato possum ipsius apprehensionem ut tendit in subjectum, à se ipsa præscindere ut tendit in prædicatum; ut verò tendit in subjectum dumtaxat, facit ens rationis, ut patet, est falsa &c; quia tamen cognitio Divina simpliciter accepta sonat cognitionem prout est in Deo realiter & ex parte ipsius, simpliciter aduitti, nec debet, nec potest, dari aliquam cognitionem Divinam fingentem, falsam, confusam, examinativam &c; sed cum hoc addito cognitio Divina, prout subest præcisioni nostræ formali, potest esse ex parte actus præscindentis fingens, falsa &c; uti & inadæquatà: in quo nullum absurdum, quia totum in imperfectionem actus nostri præscindentis refunditur.

C111. Confirmatur 3. Ex S. Thom. 1. p. q. 14. art. 9. *Quæcumque igitur possunt per creaturam fieri, vel cogitari, vel dici, & etiam quæcumque facere potest, omnia cognoscit Deus: etiamsi actu non sint*: Atqui per hominem fieri, cogitari & dici potest *ens reale in anima objectivè impossibile*, & *ens impossibile in anima objectivè possibile*, ergò Deus per apprehensionem cognoscit ens reale in anima objectivè impossibile, & ens impossibile in anima objectivè possibile: Probatur consequentia; quia alioqui nesciret immediatè quid cogitaret homo, sed mediatè tantum, si vè mediante homine; quod imperfectionem & dependentiam ab homine perfectioni Divinæ cognitionis repugnantem dicit, ergò &c.

C1V. Nec dicas, Deum scire quidem immediatè quid cogitet homo; sed per dissensum tantum, & non per assensum, in quo solo est imperfectio; quia volumus tantum scire per apprehensionem, nisi per dissensum intelligas apprehensivum & non judicativum: si verò sciat per dissensum hunc, & dissensus, v. g. *Deus est impossibilis, non est vera propositio*, ut tendens in subjectum à seipso ut tendente in prædicatum, ratione formali præscindatur, æquivaleret apprehensioni huic, *Deus non est possibilis*, quæ est ens rationis strictè.